

УДК 351.85

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-6(329)-2-228-238

Пришляк Оксана Юрївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Тернопільського національного педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна.
pryshlyak_o@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0003-3108-502X>

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

Характерною особливістю розвитку сучасної цивілізації є наростаюче етнічне та культурне розмаїття. Міграція, глобалізаційні процеси та наростання економічної співпраці підштовхують народи не лише до економічної інтеграції, але й до розширення міжкультурних контактів. На думку В. Гончаренка, процес культурної глобалізації має, з одного боку, знайти шляхи подолання суттєвих відмінностей між культурами народів світу, а з іншого, – не допустити втрати їхньої унікальності (Гончаренко, 2005, с. 201).

Відомо, що культура як важливий елемент цивілізації, визначає стандартизовані форми дій і поведінки індивідумів в суспільстві, забезпечує його стабільність і задовольняє їхні культурні потреби, є важливим інструментом соціалізації.

На думку М. Корінного і В. Шевченка, культура – це органічне поєднання як матеріальних, так і духовних надбань цивілізації, комплекс вірувань, традицій, звичаїв та обрядів, що створюють системи цінностей і ціннісних орієнтацій (Корінний, Шевченко, 2003, с. 171).

Метою статті є характеристика міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій в контексті діалогу культур.

Міжкультурна компетентність є об'єктом наукових досліджень як зарубіжних (М. Байрам, Дж. Бенкс, Р. Вайсман, В. Гудикунст, Г. Гайлс, Х. Нішида, Р. Портер, О. Садохін, Г. Хофстеде, Д. Хупс та ін.), так і вітчизняних дослідників (Т. Атрощенко, О. Байбакова, Ф. Бацевич, Н. Бориско, О. Кричківська, І. Сафонова, Н. Сіваєва та ін.).

Проблему діалогу культур досліджували А. Арнольд, М. Бахтін, В. Біблер; теорії адаптації особистості до іншого культурного середовища (В. Крисько, Д. Річардсон та ін.).

Однією з перших наук, які почали розвивати ідею рівноправності культур, була культурна антропологія. Згідно з її ідеями в світі існує безліч культур, які виникли внаслідок різних умов існування людських спільнот. У концепціях культурної антропології процес становлення і розвитку культур насамперед представлений як результат формування

різних етносів зі своїми мовами, особливостями вірувань, традицій, звичаїв та обрядів. У зазначених концепціях епіцентром є принцип культурного релятивізму, автором якого є М. Херсковіц. На думку дослідника всі людські культури є важливими і рівноцінними, і тому не слід наполягати на прискореній асиміляції мігрантів, а необхідно надати їм можливість розвивати власну культуру (Херсковіц, 1952, с.15-16).

Зазначену наукову концепцію поділяє і Д. Хупс, автор поняття «міжкультурна освіта». Дослідник розглядає міжкультурну освіту як засіб формування міжкультурної компетентності, яку він трактує у вигляді умінь і навичок успішної комунікативної діяльності в полікультурному середовищі. На думку Д. Хупса міжкультурна освіта у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців покликана забезпечити вирішення таких завдань: сформувати міжкультурну компетентність як інструмент успішної взаємодії з індивідуумами, що належать до різних етнокультурних груп, а також поглибити знання власної культури, що сприятиме зміцненню їх культурної ідентичності (Хупс, 1979).

Ще у 1920 р. Г. Каллен висунув концепцію етнічного культурного плюралізму, сутність якої полягає в необхідності становлення і розвитку діалогу культур (Каллен, 1924). Ідею діалогу культур було підхоплено і розвинуто в «школі діалогу культур» В. Біблера. У теорії В. Біблера сформульовано гіпотезу про «онтогенетичний» і «філогенетичний» вплив комунікативної діяльності на процес розвитку особистості в ході міжкультурної взаємодії та контактів з матеріальними і духовними складовими культури (Біблер, 1992).

На думку В. Біблера процес комунікативної діяльності трансформується у так зване внутрішнє мовлення, яке відображується в «згустках» зовнішнього мовлення. У такий спосіб «відбувається гра смислів (психологічних новоутворень) і значень (інформаційної комунікації) рідної культури з іншою, отже відбувається діалог культур (Біблер, 1992, с. 25). Таким чином, діалогічна природа особистості постає як інструмент діалогу культур. Вона хоча і є автономною та незалежною одиницею діалогу, все ж не є само ізольованою і повинна постійно перебувати в процесі спілкування.

Дослідження діалогу двох і більше індивідуумів пов'язане із вторгненням у сферу діалогіки, котра вивчає культурно-духовне становлення особистості, її ціннісних орієнтацій. Отже, діалогіка – це «не позитивістське пізнання людини як об'єкта дослідження, і не діалектичне дослідження людини як суб'єкта, а інтерсуб'єктно-діалогічне сприйняття світу і людини у перспективі її особистісної самоактуалізації в процесі освоєння культурних цінностей та духовно-людської трансценції» (Дьяконов, 2004, с.47).

У контексті впливу діалогу культур на процес формування і розвитку особистості М. Коул виокремив декілька площин інтерпретації для опису зазначеного процесу. Діалог – це: а) основоположна форма

ознайомлення із культурними цінностями, що визначає процес формування ціннісних орієнтацій; б) провідна детермінанта культурного обміну, що забезпечує функціонування механізму інтеріоризації, за допомогою якого складові елементи іншої культури поступово сприймаються і засвоюються; в) принцип і метод культурної конвергенції, що реалізується за допомогою інтеріоризації внутрішніх культурних смислів суб'єктів, який розгортається в ситуації комунікативної взаємодії між ними; г) процес, що розгортається на індивідуальному рівні ознайомлення з культурними цінностями іншого народу; д) досягнення вищого рівня обміну культурними цінностями, коли духовно-культурні цінності інших народів перестають бути неприйнятними, стають цікавими і прийнятними (Коул, 1995, с. 348).

Процес діалогу культур зовсім не означає початок формування єдиної світової культури. Навпаки, науковці стверджують, що чим більше народи стають економічно взаємозалежними, тим активніше їхні представники вступають у комунікативну взаємодію, зберігаючи при цьому свою культурну ідентичність.

Про необхідність формування міжкультурної компетентності у контексті пізнання культурних особливостей різних етнокультурних спільнот, пошуку спільних позицій вперше заявили американські дослідники Еверет М. Роджерс і Томас М. Стейнфатт, які зазначали, що «заявлена або прихована ціль більшості досліджень, навчань та викладання у сфері міжкультурної комунікації є підвищення міжкультурної компетентності індивідів як спосіб примирення і порозуміння між представниками різних культур» (Еверет і Томас, 1999, с. 221). Вони визначили міжкультурну компетентність як інструмент, завдяки якому індивідууми можуть ефективно та безконфліктно спілкуватися з людьми, які сповідують інші культурні цінності, ніж вони (Еверет і Томас, 1999, с. 222).

Базуючись на матеріалах свого дослідження, О. Байбакова стверджує, що процесі спілкування «виникає багато ситуацій, коли представникам різних культурних груп і співтовариств не вдається досягти згоди з тих чи інших питань. Це відбувається не тільки внаслідок змістових чи принципових розбіжностей в їх позиціях, але й через те, що на ґрунті розходження культурних традицій чи навіть звичок, обумовлених культурною специфікою бачення світу і способів сприйняття та інтерпретації подій, контактуючі сторони не можуть адекватно сприйняти інформацію, не хочуть, або не можуть з об'єктивних причин зрозуміти і прийняти позицію іншої людини. Зазвичай в основі цієї позиції лежать інші культурні цінності, релігійні погляди, спосіб життя. Відтак виникає ставлення до партнера як до «чужого», відмінного від «нашого» (Байбакова, 2017, с. 115).

Окремі наковці науковці трактують міжкультурну компетентність як «процес взаємопроникнення культурних цінностей» (Томас, 1991); як «принцип взаємозбагачення культур, етнічної мобільності, діалогічності,

освітньої рефлексії» (Атрощенко, 2016); як «комплекс процедур і заходів, які можуть бути використані в процесі культурно релевантного розуміння проблем клієнтів, які представляють інші культури, і способів застосування цього розуміння для розробки стратегії допомоги, відповідної культурним вимогам цих клієнтів» (Гальєгос, 1982); як «комплекс аналітичних і стратегічних здібностей, котрі розширюють інтерпретаційний спектр індивіда в процесі міжособистісної взаємодії з представниками іншої культури» (Кнапп-Поттхофф, 1990).

У європейських країнах та у США більшість науковців схвально сприймають наукову позицію американського дослідника Д. Дієрдорфа про те, що «міжкультурна компетентність – це здатність розвивати цілеспрямовані знання, вміння та навички, що призводять до змін у поведінці та спілкуванні і є ефективними та доцільними в міжкультурній взаємодії» (Дієрдорф, 2006, с. 254).

Фінський дослідник Дж. Летонен трактує поняття міжкультурної компетентності у широкомуконтексті. На його думку зазначене поняття охоплює знання соціальних відносин, особливостей економічних, культурних, побутових та інших стосунків представників полікультурного суспільства, а також знання їхніх мов (Летонен, 2003).

Т. Атрощенко вважає, що «при формуванні міжкультурної компетентності слід враховувати такі лінгводидактичні принципи як принцип спрямованості на формування «міжкультурної грамотності» студентів; принцип співвивчення мов і культур; принцип лінгвокраєзнавчої спрямованості та принцип лінгвокультурологічної спрямованості» (Атрощенко, 2016, с. 13).

Розглядаючи поняття міжкультурної компетентності важливо звернути особливу увагу на міжкультурну комунікативну компетентність. О. Кричківська трактує міжкультурну комунікативну компетентність як психологічне новоутворення особистості, результат активних міжкультурних комунікаційних контактів, що досягається завдяки соціалізації, обміну культурними цінностями, толерантному ставленню до представників інших етнонаціональних спільнот, міжнаціональних професійних груп і детермінується акцепцією культурних відмінностей комунікантів (Кричківська, 2014, с. 28).

З нашої точки зору, формування міжкультурної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій – це формування механізму смислового, суб'єктного сприйняття культурологічної реальності. В узагальненому вигляді зазначений процес можна уявити як цілісний діалогічний процес на різних рівнях:

- на рівні формального діалогу (діалог як форма комунікативної взаємодії суб'єктів культурологічного процесу);
- на рівні змістового діалогу (ознайомлення у діалогічній формі із духовно-культурними цінностями різних народів);

- на рівні особистісно-сміслового діалогу (діалог як спосіб оцінювання особливостей культурних здобутків народів світу).

Діалог культур у формі особистісної комунікаційної діяльності майбутніх фахівців соціономічних професій є важливим предметом обговорення та аналізу, оскільки діалог – це необхідна складова культурологічної і освітньої парадигм. Разом з тим повноцінної теорії діалогу як засобу професійної підготовки фахівців поки що не існує. Для того, щоб досягнути потенційні можливості діалогу культур в процесі формування міжкультурної компетентності необхідно виявити його сутнісні характеристики. Так, О. Галицьких вважає, що осмислити діалог культур у контексті формування особистості майбутнього фахівця можливо на підставі двох підходів. Перший полягає в тому, що взаємодіючі елементи культурологічного процесу розглядаються як незалежні і взаємодоповнюючі. Другий ґрунтується на вченні М. Бахтіна, основу якого складає осмислення ролі взаємодії елементів комунікаційної діяльності в якості процесу, що формує взаємозалежність і взаємодоповнення уявлень про духовні цінності різних культур (Галицьких, 2004, с. 173).

О. Князева стверджує, що в процесі міжкультурного діалогу «дві особистості починають утворювати міжособистісний психологічний простір, створювати спільне емоційне «спів-буття», у якому вплив перестає існувати, уступаючи місце психологічній єдності суб'єктів, взаємодія яких розгортається в творчий процес взаємного розкриття і взаємного розвитку, створюючи умови для самовпливу та саморозвитку» (Князева, 2007, с. 381).

Отже, діалог особистостей у мультикультурному середовищі фактично означає діалог культур, психологічний зміст розвивальної стратегії впливу різних культур. У цьому контексті увагу до себе привертає діалогічна теорія особистості М. Бахтіна, у якій дослідник стверджує, що особистість не може існувати без комунікативної взаємодії з іншими індивідуумами; що є не чим іншим діалогом із оточенням, наявними культурними символами, духовними цінностями існуючого суспільства (Бахтін, 1986, с. 114). У цьому зв'язку увагу привертає теорія комунікаційного пристосування (Communication Accommodation Theory – CAT), яка розвинена з теорії коригування мовлення, автором є Говард Гайлс. Суть цієї теорії полягає в тому, що люди намагаються зробити акцент або мінімізувати соціальну і культурну різницю між собою і тим, з ким вони взаємодіють. Ця теорія акцентує увагу на коригуванні, яке здійснюють люди під час спілкування. Комунікаційне пристосування може коригуватись за допомогою словесного спілкування або жестів. Міжкультурний діалоговий контекст можна вважати найбільш успішною презентацією цієї теорії (Гайлс, 2007).

Поняття «міжкультурна комунікація» було обґрунтоване ще в 50-х рр. ХХ століття (Холл, 1959). Науковцям вдалося дослідити

особливості спілкування індивідуумів, які належать до різних етнокультурних груп, а також виявити як відмінності в цінностях, ціннісних орієнтаціях впливають на процес комунікації між представникам зазначених спільнот.

Нині проблеми міжкультурної комунікації належать до сфери дослідницького пошуку культурології, лінгвокультурології, соціології культури, комунікавістики та інших наукових сфер. У цілому ряді публікацій описується діалог культур як механізм культурного розвитку особистості, як активна міжкультурна комунікація та процес адаптації (Е. Ананьян, Ф. Бацевич, М. Бахтін, О. Галашова, М. Галицька, В. Калінін, Н. Тверезовська та ін.).

Відповідно до інтерактивної теорії комунікації і крос-культурної адаптації (авторка – американська дослідниця Я. Кім) міжкультурна комунікація і процес адаптації до її умов включає в себе особистісне спілкування, соціальну комунікацію та етнічну соціально-культурну комунікативну взаємодію (Кім, 2005). Відомо, що будь-яка комунікативна взаємодія – це, насамперед, спроба знайти спільну мову, довести партнеру свою думку, позицію з того чи іншого питання.

Аналізуючи проблему міжкультурної комунікації Е. Холл дійшов висновку про необхідність розробки механізмів порозуміння між представниками різних етнокультурних спільнот, навчання індивідуумів способам міжкультурної комунікації. На його думку міжкультурна комунікація – це ефективна методика перетворення людей різних національностей, віросповідань на громадян мультикультурного суспільства. Саме Е. Холл розробив теорію «культурних моделей взаємодії при спілкуванні» (Холл, 1959). М. Галицька вважає, що проблема діалогу культур полягає в тому, що при міжкультурній взаємодії представники різних етнокультурних груп керуються своїми культурними стереотипами, розглядаючи їх як єдино правильні, але так само вважає інший учасник контакту. Власне тому єдиний шлях – це пошук компромісів (Галицька, 2007). Тому міжособистісний діалог як діалог культур, передбачає застосування принципу терпимості до цінностей іншої культури. Отже, важливу роль у процесі діалогу культур відіграє толерантність. Вона базується на повазі партнерів один до одного, усвідомленні ними недопущення виникнення конфліктних ситуацій. Зокрема, Т. Атрощенко стверджує, що «у міжкультурній компетентності толерантність виступає як принцип оптимізації міжкультурних відносин, необхідна умова вирішення міжкультурних суперечностей. Вона передбачає розумну поступливість, постійну готовність до діалогу, рівність сторін, що взаємодіють, визнання іншої думки на існування. Толерантність, як елемент міжкультурної компетентності, виступає як відсутність негативного ставлення до інших культур ... при збереженні позитивного сприйняття своєї власної культури» (Атрощенко, 2016, с. 13).

Підсумовуючи висловлене вважаємо за доцільне виокремити такі провідні характеристики міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій: по-перше, її слід розглядає як умотивованість і прагнення майбутнього фахівця пізнавати і позитивно сприймати культурні особливості, цінності й ціннісні орієнтації представників інших етнокультурних спільнот; по-друге як здатність до прояву толерантності і терпимості в процесі міжкультурної взаємодії з представниками інших культур.

У світлі зазначеного міжкультурна компетентність постає важливим інструментом діалогу культур, засобом пошуку міжкультурного порозуміння, адаптації представників різних етнокультурних спільнот до життєдіяльності і виконання професійних обов'язків у полікультурному середовищі. Не менш важливу роль відіграє і міжкультурна комунікативна компетентність як регулятор комунікативної взаємодії, обміну думками між співрозмовниками, засіб уникнення міжкультурних і міжнаціональних конфліктів.

Список використаної літератури

- 1. Атрощенко Т. О.** Теоретичні основи процесу формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців: зарубіжний досвід. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Педагогіка. Соціальна робота.* 2016. Вип. 2 (39). С. 11–14.
- 2. Байбакова О. О.** Формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи у вищих навчальних закладах США: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2017. 195 с.
- 3. Бахтин М. М.** К философии поступка. *Философия и социология науки и техники. Ежегодник.* М., 1986. С. 80–160.
- 4. Библер В. С.** Школа диалога культур: основы программы. Кемерово: Алеф, 1992. 96 с.
- 5. Галицька М. М.** Формування у студентів вищих навчальних закладів сфери туризму готовності до іншомовного спілкування: автореф. дис. канд. ... пед. наук: 13.00.04. К., 2007. 20 с.
- 6. Галицких Е. Н.** Диалог в образовании как способ становления толерантности. М.: Академический проект, 2004. 240 с.
- 7. Гончаренко Л. А.** Перепідготовка вчителів у напрямку полікультурної свідомості в умовах інтеграції в європейський освітній простір. *Зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. Серія «Педагогічні науки».* 2005. Вип. 2 (41). С. 200–204.
- 8. Дьяконов Г. В.** Диалогические методы психологического исследования чувств и эмоций. Кировоград: «Код», 2004. 64 с.
- 9. Князева Е. Н.** Пробуждающее образование. *Синергетическая парадигма. Синергетика образования.* М.: Прогресс-Традиция, 2007. С. 369–387.
- 10. Корінний М. М.** Короткий енциклопедичний словник з культури. К.: Україна, 2003. 384 с.
- 11. Кричківська О. В.** Сучасні методи формування міжкультурної комунікативної компетентності. *Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні (м. Львів, 25-26 липня 2014 року).* Львів:

ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014. С. 87–90.

12. Deardorff D. K. The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States. *Journal of Studies in International Education*, 2006. Pp. 241–266.

13. Everett M. Rogers, Thomas M. Steinfatt. Intercultural Communication. Waveland Press, Inc. Prospect Heights, Illinois, 1999. 292 p.

14. Gallegos J. S. The ethnic competence model for social work education. Silver Spring, MD: National Association of Social Workers, 1982. Pp. 1–9.

15. Giles H., Ogay, T. Communication Accommodation Theory. In B. B. Whaley, W. Samter (Eds.), *Explaining communication: Contemporary theories and exemplars*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2007. Pp. 293-310.

16. Kallen H. Culture and Democracy in the United States. N.Y., 1924. 123 p.

17. Kim Y. Y. Adapting to a New Culture. In Gudykunst W. (Ed.). *Theorizing about intercultural communication*. Thousand Oaks, California: Sage Publications, 2005. 256 p.

18. Knapp K., Knapp-Potthoff A. Interkulturelle Kommunikation. *Zeitschrift fur Fremdsprachenforschung*. 1990. №1. Pp. 83.

19. Cole M. Socio-cultural-historical psychology: Some general remarks and a proposal for a new kind of cultural-genetic methodology. In J. V. Wertsch, P. del Río & A. Alvarez (Eds.). 1995. DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139174299.010>. Режим доступу: <https://psycnet.apa.org/record/1995-98011-008> (дата звернення 03.09.2019). Назва з екрана.

20. Lehtonen Jaakko. Globalization, National Cultures, and the Paradox of Intercultural Competence. Available from: <http://viesti.jyu.fi/Laitos/Lehtonen/globalization.html>. Retrieved from 02.12.2003.

21. Hall E. T. The silent language. Garden City. N.Y.: Anchor, 1959. 217 p.

22. Herskovits M. J. Les bases de L'Anthropologie Culturelle. Paris: Payot, 1952. 343 p.

23. Hoopes D. S. Intercultural Communication Concepts and the Psychology of Intercultural Experience / in M. D. Putsch (Eds.). *Multicultural Education: a Cross-cultural Training Approach*. – Chicago, IL: Intercultural Inc., 1979. 472 p.

24. Thomas A. Kulturstandarts in der internationalen Begegnung. Saarbruken: Breitenbach, 1991. 250 p.

References

1. Atroshchenko, T. O. (2016). Teoretychni osnovy protsesu formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv: zarubizhnyi dosvid [Theoretical foundations of the process of formation of cultural competence in the country: abroad]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Pedagogika. Sotsialna robota – Scientific Bulletin of the Uzhgorod University. Series Pedagogy. Social work*, 2(39), 11-14 [in Ukrainian].

2. Baibakova, O. O. (2017). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv sotsialnoi roboty u vyshchykh navchalnykh zakladakh SShA [Form of Intercultural Competency Maybach Social Security at the Top of US Mortgages]. *Candidate's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].

3. Bakhtyn, M. M. (1986). K fylosofyy postupka. Fylosofya y sotsyolohyia nauky y tekhniky [To the philosophy of action. Philosophy and

sociology of science and technology]. *Ezhehodnyk – Yearbook* (pp. 80-160). M. [in Russian].

4. Bibler, V. S. (1992). School of dialogue of cultures: the foundations of the program [School of dialogue of cultures: the basics of the program]. Kemerovo: Alef [in Russian].

5. Halytska, M. M. (2007). Formuvannya u studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv sfery turyzmu hotovnosti do inshomovnoho spilkuvannya [Students' form of basic mortgages in the field of tourism preparedness for students prior to the meeting]. *Extended abstract of candidate's thesis*. K. [in Ukrainian].

6. Halytskykh, E. N. (2004). Dyaloh v obrazovannyi kak sposob stanovleniya tolerantnosti [Dialogue in education as a way of developing tolerance]. M.: Akademicheskyyi proekt [in Russian].

7. Honcharenko, L. A. (2005). Perepidhotovka vchyteliv u napriamku polikulturnoi svidomosti v umovakh intehratsii v yevropeyskyi osvittii prostrir [Retraining of readings at the center of multicultural awareness in the minds of the Integration in Europe]. *Zb. nauk. prats Poltavskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. V. H. Korolenka. Serii: Pedahohichni nauky – Collection of scientific works of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*, 2(41), 200-204 [in Ukrainian].

8. Dyakonov, G. V. (2004). Dialogicheskie metodyi psihologicheskogo issledovaniya chuvstv i emotsiy [Dialogical methods of psychological research of feelings and emotions]. Kirovograd: «Kod» [in Russian].

9. Knyazeva, E. N. (2007). Probuzhdayuschee obrazovanie [Awakening education]. *Sinergeticheskaya paradigma. Sinergetika obrazovaniya – Synergetic paradigm. Synergetics of education* (pp. 369-387). M.: Progress-Traditsiya [in Russian].

10. Korinnyi, M. M. (2003). Korotkyi entsyklopedychnyi slovnyk z kultury [Short Encyclopedic Dictionary of Cultures]. K.: Ukraina [in Ukrainian].

11. Krychkivska, O. V. (2014). Suchasni metody formuvannya mizhkulturnoi komunikativnoi kompetentnosti [Advanced Methods of Formulating Intercultural and Communal Competence]. *Psykhohihiia ta pedahohika suchasnosti: problemy ta stan rozvytku nauky i praktyky v Ukraini (m. Lviv, 25-26 lypnia 2014 roku) – Psychology and pedagogy of the present: problems and state of development of science and practice in Ukraine (Lviv, July 25-26, 2014)* (pp. 87-90). Lviv: HO «Lvivska pedahohichna spilnota» [in Ukrainian].

12. Deardorff, D. K. (2006). The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States. *Journal of Studies in International Education* (pp. 241-266).

13. Everett, M. Rogers & Thomas M. Steinfatt. (1999). *Intercultural Communication*. Waveland Press, Inc. Prospect Heights, Illinois.

14. Gallegos, J. S. (1982). *The ethnic competence model for social work education*. Silver Spring, MD: National Association of Social Workers (pp. 1-9).

15. Giles, H. & Ogay, T. (2007). Communication Accommodation Theory. B. B. Whaley, W. Samter (Eds.). *Explaining communication: Contemporary theories and exemplars* (pp. 293-310). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

16. Kallen, H. (1924). *Culture and Democracy in the United States*. N.Y.

17. Kim, Y. Y. (2005). *Adapting to a*

New Culture. W. Gudykunst (Ed.). *Theorizing about intercultural communication*. Thousand Oaks, California: Sage Publications. **18. Knapp, K.** & Knapp-Potthoff, A. (1990). *Interkulturelle Kommunikation*. Zeitschrift für Fremdsprachenforschung, 1, 83. **19. Cole, M.** (1995). Socio-cultural-historical psychology: Some general remarks and a proposal for a new kind of cultural-genetic methodology. J. V. Wertsch, P. del Río & A. Alvarez (Eds.). DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139174299.010>. Retrieved from <https://psycnet.apa.org/record/1995-98011-008> (Last accessed: 03.09.2019). **20. Lehtonen, Jaakko.** (2003). Globalization, National Cultures, and the Paradox of Intercultural Competence. Retrieved from <http://viesti.jyu.fi/Laitos/Lehtonen/globalization.html> (Last accessed: 02.12.2003). **21. Hall, E. T.** (1959). *The silent language*. Garden City. N. Y.: Anchor. **22. Herskovits, M. J.** (1952). *Les bases de L'Anthropologie Culturelle*. Paris: Payot. **23. Hoopes, D. S.** (1979). *Intercultural Communication Concepts and the Psychology of Intercultural Experience*. M. D. Putsch (Eds.). *Multicultural Education: a Cross-cultural Training Approach*. Chicago, IL: Intercultural Inc. **24. Thomas, A.** (1991). *Kulturstandarts in der internationalen Begegnung*. Saarbrücken: Breitenbach.

Пришляк О. Ю. Міжкультурна компетентність у контексті діалогу культур

У статті схарактеризовано суть міжкультурної компетентності у контексті діалогу культур. Розкрито основні підходи дослідників до трактування суті міжкультурної компетентності; схарактеризовано взаємозв'язок міжкультурної компетентності та комунікативної діяльності, яка виступає вагомим чинником здійснення індивідуалізованого діалогу культур. Схарактеризовано роль міжкультурної взаємодії індивідумів. Розкрито механізм особистісного діалогу та його вплив на формування особистості в контексті міжкультурних контактів.

З'ясовано, що діалог як засіб формування міжкультурної компетентності пов'язаний із проникненням у сферу діалогіки, котра вивчає культурно-духовне становлення особистості, її ціннісних орієнтацій, передбачає формування механізму смислового, суб'єктного сприйняття культурологічної реальності сучасного світу.

У контексті поданого у статті матеріалу міжкультурна компетентність трактується як важливий інструмент діалогу культур у процесі міжкультурної взаємодії.

Ключові слова: глобалізаційні процеси, культура, міжкультурна взаємодія, міжкультурна компетентність, діалог культур, міжкультурна комунікація.

Пришляк О. Ю. Межкультурная компетентность в контексте диалога культур

В статье охарактеризованы сущность межкультурной компетентности в контексте диалога культур. Раскрыты основные

подходы исследователей к трактовке сути межкультурной компетентности; охарактеризован взаимосвязь межкультурной компетентности и коммуникативной деятельности. Охарактеризован роль коммуникативной деятельности как регулятора межкультурного взаимодействия индивидуумов, средства избежания межкультурных и межнациональных конфликтов.

Выяснено, что диалог как средство формирования межкультурной компетентности связан с проникновением в сферу диалогии, которая изучает культурно-духовное становление личности, ее ценностных ориентаций, В контексте представленного в статье материала межкультурная компетентность трактуется как важный инструмент диалога культур, условие и средство поиска компромиссов в процессе межкультурного взаимодействия и приспособления представителей различных этнокультурных сообществ к условиям жизнедеятельности в мультикультурной среде.

Ключевые слова: глобализационные процессы, культура, межкультурное взаимодействие, межкультурная компетентность, диалог культур, межкультурная коммуникация.

Pryshlyak O. Intercultural Competence in the Context of Cultural Dialogue

The article describes the essence of intercultural competence in the context of dialogue between cultures. The basic approaches of researchers to the interpretation of the essence of intercultural competence are revealed. The relationship between intercultural competence and communicative activity, which is a significant factor in the implementation of individualized dialogue of cultures is characterized. The author characterized the role of intercultural interaction of individuals. The mechanism of personal dialogue and its influence on personality formation in the context of intercultural contacts is revealed.

It has been found that dialogue as a means of forming intercultural competence is connected with the invasion of the sphere of dialogue, which studies the cultural and spiritual formation of the individual, his or her value orientations, involves the formation of a mechanism of meaningful, subjective perception of the cultural and pluralistic world.

In the context of the article presented, intercultural competence is interpreted as an important tool for dialogue between cultures in the process of intercultural interaction. Equally important is communicative activity as a regulator of intercultural interaction between individuals, as means of avoiding intercultural conflicts.

Key words: globalization processes, culture, intercultural interaction, intercultural competence, dialogue of cultures, intercultural communication.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2019 р.

Прийнято до друку 25.10.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Поліщук В.А.